

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор Одеського
державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор
Сергій БРАТЕЛЬ

» 05 2024 р.

ВИСНОВОК

**Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації
Капуляка Віталія Петровича на тему: «Правове та організаційне
забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ МВС України № 20 від 20 травня 2024 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації аспіранта 4-го року навчання докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ Капуляка Віталія Петровича на тему: «Правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми»

ГОЛОВУЮЧА: кандидат юридичних наук, доцент Пишна Алла Георгіївна.

ПРИСУТНІ:

Корнієнко М.В., доктор юридичних наук, професор,
Денисова А.В., доктор юридичних наук, професор,
Берендєєва А.І., кандидат юридичних наук, доцент,
Ковальова О.В., кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник,
Сухарева А.О., кандидат юридичних наук, доцент,
Томіна В.Ю., кандидат юридичних наук, доцент,
Десятник А.А., , кандидат юридичних наук,
Теслюк І.О., кандидат юридичних наук,
Боксгорн А.В., доктор філософії,
Позігун І.О., доктор філософії,
Медведенко Н.В., кандидат юридичних наук,

Кейдалюк В.О.

З присутніх – 2 доктора наук та 9 кандидатів наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження аспіранта 4-го року навчання аспірантури та докторантури Одеського державного університету внутрішніх справ Капуляка Віталія Петровича на тему: «Правове та організаційне забезпечення запобіганню правопорушенням, що вчиняються дітьми», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: Корнієнко М.В., доктор юридичних наук, професор, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ.

Капуляк Віталій Петрович, народився 31 травня 1973 року в смт. Іванівка Іванівського району Одеської області.

У 1994 році закінчив Одеський державний педагогічний інститут ім. К.Д. Ушинського за спеціальністю «Фізична культура» та отримав кваліфікацію спеціаліста «учитель фізичної культури».

У 2018 році закінчив Одеський державний університет внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію магістр права.

З жовтня 1996 року до жовтня 2001 року працював на посадах оперуповноваженого та старшого оперуповноваженого відділення кримінальної міліції у справах неповнолітніх Ленінського районного відділу Одеського міського управління Управління МВС України в Одеській області.

З жовтня 2001 року до лютого 2002 року - начальник відділення кримінальної міліції у справах неповнолітніх Ленінського районного відділу Одеського міського управління Управління МВС України в Одеській області.

З лютого 2002 року до липня 2006 року - старший оперуповноважений в особливо важливих справах, старший оперуповноважений групи «А» відділу кримінальної міліції у справах неповнолітніх Управління МВС України в Одеській області.

З липня 2006 року до жовтня 2007 року - начальник сектору з організації розшуку неповнолітніх, що зникли безвісти відділу кримінальної міліції у справах неповнолітніх Головного управління МВС України в Одеській області.

З жовтня 2007 року до серпня 2010 року - начальник відділення з організації розшуку дітей, що зникли безвісти відділу кримінальної міліції у справах дітей Головного управління МВС України в Одеській області.

З серпня 2010 року до січня 2011 року - начальник приймальника-розподільника для дітей Головного управління МВС України в Одеській області.

З січня до вересня 2011 року - начальник відділення з організації розшуку дітей, що зникли безвісти відділу кримінальної міліції у справах дітей Головного управління МВС України в Одеській області.

З вересня 2011 року до липня 2013 року - начальник відділу кримінальної міліції у справах дітей Головного управління МВС України в Одеській області.

З липня до листопада 2013 року - заступник начальника штабу Головного управління МВС України в Одеській області.

З листопада 2013 року до листопада 2015 року - начальник відділу кримінальної міліції у справах дітей Головного управління МВС України в Одеській області.

З листопада 2015 року до жовтня 2016 року - начальник відділу управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Одеській області.

З жовтня 2016 року до жовтня 2021 року - начальник відділу ювенальної превенції управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Одеській області.

З жовтня 2021 року до теперішнього часу - начальник управління головної інспекції Головного управління Національної поліції в Одеській області.

З 15 вересня 2020 року наказом від 04.09.2020 №352 о/с зарахований до докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ.

Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ 30 жовтня 2020 року, протокол № 3.

Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» завершив 17.01.2024 року.

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Капуляка В.П. на тему: «Правове та організаційне забезпечення запобіганню правопорушенням, що вчиняються дітьми». Здобувач ознайомив присутніх зі структурою дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження, яка зумовлена тим, що однією з негативних тенденцій у сучасному суспільстві є збільшення кількісного показника вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень дітьми. У 2023 році кількість виявлених осіб (дітей), які вчинили кримінальні правопорушення суттєво зросла у порівнянні з 2022 роком (діти до 14 років: 78 (2022) та 114 (2023); діти 14-15 років: 388 та 540; діти 16-17 років: 903 та 1098. За даними ЮНІСЕФ більше 80 % малолітніх та неповнолітніх (від 11 до 17 років) зазнали цькування, 24 % дітей були жертвами булінгу; при цьому суб'єктами такого неналежного поводження є діти.

Здобутий дітьми «досвід» протиправної поведінки може бути одним з факторів їх кримінальної поведінки у майбутньому, що спричиняє негативні

наслідки для їхнього майбутнього та для суспільства в цілому. Розвиток такого «досвіду» протиправної поведінки в дітей може бути наслідком різних факторів, виявлення та усунення яких є одним з важливих напрямів діяльності органів публічної влади. Відтак, проблематиці профілактики правопорушень серед дітей властивий перманентний характер, що визначає актуальність гносеології різних аспектів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми.

Окремі аспекти проблематики профілактики правопорушень серед дітей досліджували українські вчені. Однак, виходячи з перманентного характеру цієї проблеми, а також урахуваючи, що відсутні роботи, у яких комплексно, з урахуванням сучасного стану розвитку суспільства висвітлюються проблеми організаційного та правового забезпечення запобігання таким правопорушенням, окреслена тематика є актуальною та потребує системного дослідження.

Метою дослідження є висвітлення правового та організаційного забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми та напрацювання пропозицій з удосконалення національного законодавства, що регулює відповідні суспільні відносини.

Для досягнення вказаної мети було вирішено такі завдання:

- з'ясувати стан дослідження вітчизняним правознавством профілактики правопорушень, що вчиняються неповнолітніми;
- розкрити методологічні засади гносеології організаційно-правового забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- визначити поняття запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- надати загальну характеристику правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- розкрити зміст нормативної та інституційної підсистеми системи запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- висвітлити організаційний аспект діяльності Національної поліції як суб'єкта запобігання правопорушенням дітей;
- охарактеризувати діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції в умовах воєнного стану;
- визначити та охарактеризувати шляхи удосконалення нормативно-правового забезпечення профілактики правопорушень дітей.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері протидії правопорушенням, які вчиняються дітьми.

Предметом дослідження є правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми.

Комплексний характер проблематики профілактики правопорушенням, які вчиняються дітьми, вимагає системного використання гносеологічного інструментарію, відповідно до принципів об'єктивності, повноти і всебічності. Безпосередніми методами пізнання предмету дослідження стали логічні методи аналізу та синтезу, абстрагування та узагальнення, які дозволили вирішити означені вище завдання дослідження. Важливу роль відіграло квалітативна методологія, що є основою розуміння суб'єктивних переживань, мотивацій, цінностей та контекстуальних факторів, які важливі для розуміння предмету дослідження.

У дисертації:

уперше:

– обґрунтовано розуміння запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми, як цілеспрямованої діяльності, що має державно-владний характер, метою якої є забезпечення правопорядку шляхом впливу на фактори ризику правопорушень та яка здійснюється у межах повноважень, що визначені законом (ця дефініція дозволяє визначити основними суб'єктами запобігання правопорушенням дітей органи правопорядку та органи й служби (створені державою чи органами місцевого самоврядування) у справах дітей, а також розмежувати суб'єктів запобігання правопорушенням дітей від інституцій, що залучаються до виконання окремих завдань профілактики правопорушень);

– обґрунтовано розгляд системи профілактики правопорушень дітей через виокремлення підсистем: нормативної (що являє собою сукупність юридичних норм і принципів, які регулюють суспільні відносини щодо виявлення факторів правопорушень та впливу на ці фактори з метою збереження правопорядку), інституційної (що являє собою сукупність органів публічної влади, служб та установ, які є суб'єктами профілактичної діяльності); функціональної (що становить саму діяльність суб'єктів профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми) з акцентом на трирівневості нормативної підсистеми;

– виокремлено та охарактеризовано організаційний (спрямований на нормативно-правове регулювання загальних засад профілактичної діяльності, визначення суб'єктного складу та його функцій (завдань) тощо) і тактичний (спрямований на нормативно-правове регулювання окремих аспектів профілактичної діяльності, зокрема, проведення окремих профілактичних заходів, процесуальних дій тощо) напрями удосконалення профілактики правопорушень дітей; надано низку пропозицій з удосконалення національного законодавства у сфері запобігання правопорушенням дітей;

удосконалено:

– типологію наукового доробку щодо превентивної діяльності в соціумі за предметом безпосередньої гносеології з виокремленням наукових джерел, предметом дослідження у яких є правопорушення дітей; наукових джерел, предметом висвітлення яких є запобігання правопорушенням серед дітей; наукових джерел, предметом висвітлення яких є окремі аспекти профілактики правопорушень серед дітей (зокрема, правові та організаційні);

– методологію дослідження запобігання правопорушенням дітей з обґрунтуванням доцільності використання методологічного комплексу: принципи (об'єктивності; повноти і всебічності); методи (аналіз та синтез, абстрагування та узагальнення); підходи (історичний, системний, герменевтичний, аксіологічний, порівняльний) та з аргументуванням необхідності застосування до розв'язання проблематики профілактичної діяльності органів публічної влади квалітативного підходу (квалітативного дослідження);

– аргументацію щодо визначення Національної поліції (через іманентний профілактичний діяльності цілеспрямований характер, необхідність контролю

(нагляду) за такою діяльністю та наявністю відповідальності, ресурси, авторитет та координаційні можливості) як органу, на який покладається організаційна функція: організаційне забезпечення діяльності із запобігання правопорушень, які вчиняються дітьми;

дістали подальшого розвитку:

- положення щодо аналізу кримінальних та адміністративних правопорушень, які найчастіше вчиняються дітьми, з визначенням таких, що вчиняються найчастіше (у кількісному вимірі): порушення проти власності, особи, безпеки руху та громадського порядку, в сфері обігу наркотичних речовин (кримінальні правопорушення) та паління і розпивання алкоголю у заборонених місцях, порушення правил дорожнього руху, дрібне хуліганство (адміністративні правопорушення);

– обґрунтування особливостей діяльності підрозділів ювенальної превенції в умовах правового режиму воєнного стану.

По закінченні доповіді дисертанта, присутніми було поставлено ряд запитань.

КОВАЛЬОВА О.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент: Шановний Віталіє Петровичу! Характеризуючи емпіричну основу роботи, Ви вказуєте про власний досвід роботи у підрозділах ювенальної превенції. Однак, не деталізуєте це положення. Можете уточнити про свій досвід?

КАПУЛЯК В.П.: Дякую за запитання. Тема цієї роботи виникла не спонтанно. Проблематика, яка розглядається у роботі, пов'язана з моєю практичною діяльністю. Загальний мій досвід роботи у підрозділах, які займались профілактикою правопорушень дітей, складає 25 років. Саме тому описані проблеми та визначені напрями удосконалення профілактичної діяльності багато у чому осмислені через ті проблеми, які виникали у роботі відповідних підрозділів.

КОВАЛЬОВА О.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент: Дякую за надану відповідь.

БЕРЕНДЄЄВА А.І., кандидат юридичних наук, доцент: Шановний Віталіє Петровичу! Серед методологічних підходів Ви вказуєте на історичний. Чи не планували Ви використати цей підхід для вивчення історії становлення органів, що протидіють правопорушенням, які вчиняються дітьми?

КАПУЛЯК В.П.: Дякую за запитання. Дійсно, ми вказуємо на використання історичного підходу та його застосування щодо виявлення змін у нормативно-правовому забезпеченні профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми, визначення шляхів удосконалення діяльності органів правопорядку. Безумовно, що потенціал цього підходу дозволяє провести окреме дослідження, яке б висвітлювало історію становлення органів, що протидіють правопорушенням, які вчиняються дітьми. Наголосимо, що мова йде про окреме дослідження в межах історико-правової науки. Таке дослідження певною мірою виходить за предмет нашого пізнання. При цьому ми згадуємо ті підрозділи органів внутрішніх справ, на які покладалось завдання профілактики правопорушень дітей, але робимо це через вказівки на зміну нормативно-правового регулювання відповідних органів.

БЕРЕНДЄЄВА А.І., кандидат юридичних наук, доцент: Дякую за надану відповідь.

СУХАРЄВА А.О., кандидат юридичних наук, доцент: Шановний Віталіє Петровичу! Чи висвітлювали ви в своїй роботі історичні періоди, коли відзначалось зростання правопорушень серед дітей.

КАПУЛЯК В.П.: Дякую за запитання. На зростання кримінальних та адміністративних правопорушень, що вчиняються дітьми суттєво впливають політичні та соціальні зміни, які відбуваються в державі. Так, зростання правопорушень серед дітей відбувалась у періоди економічної нестабільності. Особливої актуальності зростання правопорушень серед дітей набуло з початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України.

СУХАРЄВА А.О., кандидат юридичних наук, доцент: Дякую за надану відповідь.

ДЕСЯТНИК А.А., кандидат юридичних наук: Шановний Віталіє Петровичу! У роботі Ви детально аналізуєте проект Закону «Про профілактику правопорушень»; наводите низку пропозицій з удосконалення профілактики правопорушень серед дітей, однак, серед цих пропозицій не має прийняти саме Закону «Про профілактику правопорушень» або Закону «Про профілактику правопорушень, що вчиняються дітьми». Як Ви це можете пояснити?

КАПУЛЯК В.П.: Дякую за запитання. У дисертації ми аналізуємо серед іншого ті проблемні аспекти, з якими стикаються інституції, що здійснюють профілактику правопорушень, що вчиняються дітьми. Прийняття Закону «Про профілактику правопорушень» або Закону «Про профілактику правопорушень, що вчиняються дітьми» не стане тим чинником, що підвищить ефективність відповідної діяльності. Є так звані статусні закони, є Закон «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей». Надмірне законодавче регулювання не може призвести до покращення профілактичної діяльності. Норми такого Закону будуть надто абстрактними і все одно потребуватимуть закріплення у статусних законах чи підзаконних нормативно-правових актах. Водночас, зазначимо, що ми пропонуємо розробити та прийняти Закон «Про захист жертв злочинів».

ДЕСЯТНИК А.А., кандидат юридичних наук: Дякую за надану відповідь.

ПОЗІГУН І.В., доктор філософії: Серед пропонованих Вами змін є необхідність нормативно врегулювати можливість інтерв'ювання кандидатів на посади ЮП, з метою вивчення спроможності кандидата працювати з дітьми, через проходження поліграфа. Можливо, це надмірна процедура?

КАПУЛЯК В.П.: Дякую за запитання. Так, ми вказуємо на те, що застосування поліграфу, дозволить оцінити спроможність кандидата ефективно працювати з дітьми та реагувати на стресові ситуації. Такий підхід допоможе забезпечити, що підрозділи ювенальної превенції мають кваліфікованих працівників з відповідними навичками та етичними стандартами. У світлі постійно зростаючих викликів у сфері безпеки дітей, такий підхід є невід'ємною складовою професійного підбору кадрів для цих важливих підрозділів. Додамо, що ще у 2017 році було затверджено Інструкцію про порядок використання поліграфів у Національній поліції України.

Відповідно до якої результати опитування носять вірогідний та орієнтовний характер, не мають будь-якої доказової сили, є одним із джерел інформації, що підлягає оцінці разом з іншою сукупністю даних.

ПОЗІГУН І.В., доктор філософії: Дякую за надану відповідь.

Після відповідей на запитання слово було надано науковому керівнику доктору юридичних наук, професору Корнієнку М.В., який дав оцінку дисертанту: Капуляк Віталій Петрович протягом роботи над дисертацією зарекомендував себе з позитивного боку як цілеспрямований дослідник, що володіє методологією наукового пізнання. Віталій Петрович володіє глибокими знаннями з обраної спеціальності, методикою наукових досліджень, вільно володіє українською мовою та на достатньому рівні володіє англійською, який дозволяє аналізувати англійські видання за предметом гносеології.

Здобувач має аналітичний склад розуму, вміє чітко і лаконічно висловлювати свої думки, обґрунтовуючи власну позицію, володіє навичками роботи з інформаційними базами даних.

Капуляк Віталій Петрович відповідальний, прагнення до самовдосконалення. Активно бере участь у обговоренні проблем правознавства. Віталій Петрович є кваліфікованим фахівцем і має всі необхідні якості для успішного проведення дисертаційного дослідження.

Капуляк Віталій Петрович успішно завершив дослідницьку роботу за темою «Правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми». Це дослідження характеризується актуальністю, науковою новизною та практичною значущістю. Такі обставини як тимчасова окупація частини території України та залишення сім'ями місць свого проживання, постійний розвиток інформаційних технологій; вади виховання є тими чинниками, що посилюють актуальність проблематики правопорушень серед дітей та роблять її перманентною.

Таким чином, дослідження теми дисертації є не лише актуальним, але й має значний науковий та практичний потенціал.

Капуляк Віталій Петрович опублікував 7 наукових праць за темою дисертації, взяв участь у 2 наукових заходах.

Аналіз дисертації, а також роботи над дисертацією та освітньою програмою дозволяє зробити висновок, що Капуляк Віталій Петрович фахово провів дослідження, що є завершеною працею, яка має важливе значення для вітчизняної правничої науки, а її автор готовий до атестації здобувача ступеня доктора філософії.

Науковий керівник подякував всім присутнім за підтримку наукового дослідження і здобувача.

Під час наукової дискусії учасниками публічної презентації надано свої думки і міркування, щодо представленого на розгляд дослідження.

КОВАЛЬОВА О.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент: Щодо актуальності теми, питання не виникає, стан правопорушень серед дітей є актуальним в усі часи, особливо в умовах воєнного

стану, коли відбувається втягнення дітей у злочинність військовослужбовцями країни-агресора, зокрема щодо розкриття місць розташування військових об'єктів, систем протиповітряної оборони, об'єктів цивільної інфраструктури, тощо.

ПИШНА А.Г., кандидат юридичних наук, доцент: Тема вашого дослідження є актуальною, зміст роботи розкритий. В науковій діяльності не зупинятися, бажано видати монографію з урахуванням наданих рекомендацій.

ТОМІНА В.Ю., кандидат юридичних наук, доцент: Робота відповідає сучасним реаліям, Віталій Петрович показав себе наполегливим, дисциплінованим та відповідальним. Науковець склався і побажаємо успіху на шляху до присудження ступеня доктора філософії. В науковій діяльності не зупинятися, бажано видати монографію з урахуванням наданих рекомендацій.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Однією з негативних тенденцій у сучасному суспільстві є збільшення кількісного показника вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень дітьми. У 2023 році кількість виявлених осіб (дітей), які вчинили кримінальні правопорушення суттєво зросла у порівнянні з 2022 роком (діти до 14 років: 78 (2022) та 114 (2023); діти 14-15 років: 388 та 540; діти 16-17 років: 903 та 1098 [126]. За даними ЮНІСЕФ більше 80 % малолітніх та неповнолітніх (від 11 до 17 років) зазнали цькування, 24 % дітей були жертвами булінгу [38]; при цьому суб'єктами такого неналежного поводження є діти.

Здобутий дітьми «досвід» протиправної поведінки може бути одним з факторів їх кримінальної поведінки у майбутньому, що спричиняє негативні наслідки для їхнього майбутнього та для суспільства в цілому. Розвиток такого «досвіду» протиправної поведінки в дітей може бути наслідком різних факторів, виявлення та усунення яких є одним з важливих напрямів діяльності органів публічної влади. Відтак, проблематиці профілактики правопорушень серед дітей властивий перманентний характер, що визначає актуальність гносеології різних аспектів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми.

Окремі аспекти проблематики профілактики правопорушень серед дітей досліджували такі українські вчені як А. Аносова, І. Бандурка, О. Безпалько, А. Берендеева, Т. Бугаєць, Л. Гачак-Величко, В. Голина, В. Джужа, А. Дзюба, О. Дручек, Т. Журавель, Ю. Завгородня, А. Закалюк, Ю. Заросинський, Л. Зуб, І. Іщенко, В. Калашнік, О. Ковальова, М. Корнієнко, Я. Костенко, С. Кудінов, Є. Лук'янчиков, К. Мураненко, С. Ніколайчук, Р. Опацький, К. Пісоцька, Ю.

Пилипас, Є. Письменський, А. Романова, Д. Савчук, А. Сухарева, Н. Туз, О. Тьорло, М. Фіалка, В. Шакур, С. Шалгунова, А. Шелехов, М. Шуп'янова, Н. Юзікова та ін.

Однак, виходячи з перманентного характеру цієї проблеми, а також урахуваючи, що відсутні роботи, у яких комплексно, з урахуванням сучасного стану розвитку суспільства висвітлюються проблеми організаційного та правового забезпечення запобіганню таким правопорушенням, окреслена тематика є актуальною та потребує системного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є висвітлення правового та організаційного забезпечення запобіганню правопорушенням, що вчиняються дітьми та напрацювання пропозицій з удосконалення національного законодавства, що регулює відповідні суспільні відносини.

Для досягнення вказаної мети слід вирішити такі завдання:

- з'ясувати стан дослідження вітчизняним правознавством профілактики правопорушень, що скоюються неповнолітніми;
- розкрити методологічні засади гносеології організаційно-правового забезпечення запобіганню правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- визначити поняття запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- надати загальну характеристику правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- розкрити зміст нормативної та інституційної підсистеми системи запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми;
- висвітлити організаційний аспект діяльності Національної поліції як суб'єкта запобігання правопорушенням дітей;
- охарактеризувати діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції в умовах воєнного стану;
- визначити та охарактеризувати шляхи удосконалення нормативно-правового забезпечення профілактики правопорушень дітей.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері протидії правопорушенням, які вчиняються дітьми.

Предметом дослідження є правове та організаційне забезпечення запобіганню правопорушенням, що вчиняються дітьми.

Методи дослідження. Комплексний характер проблематики профілактики правопорушенням, які вчиняються дітьми, вимагає системного використання гносеологічного інструментарію, відповідно до принципів *об'єктивності, повноти і всебічності*.

Безпосередніми методами пізнання предмету дослідження стали логічні методи *аналізу та синтезу, абстрагування та узагальнення*, які дозволили вирішити означені вище завдання дослідження.

Важливу роль відіграло *квалітативна методологія*, що є основою розуміння суб'єктивних переживань, мотивацій, цінностей та контекстуальних факторів, які важливі для розуміння предмету дослідження (розділи 2 і 3).

Предмет гносеології обумовлює необхідність використання наступних методологічних підходів: *історичний* – дозволив виявити зміни у нормативно-правовому забезпеченні профілактики дитячої правопорушності, визначити шляхи

удосконалення діяльності органів правопорядку (підрозділ 2.3, розділ 3); *системний* – став основою комплексного розуміння системи суб'єктів профілактичної діяльності та різних факторів, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми (підрозділи 2.1-2.3, 3.1, 3.3); герменевтичний – застосовано для аналізу приписів законодавства, що регулює відносини у сфері протидії правопорушенням, які вчиняються дітьми з урахуванням контексту (розділи 2 і 3); *аксіологічний* – має важливе значення при характеристиці діяльності та визначенні шляхів удосконалення роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції відповідно до засадничих соціальних цінностей, у тому числі й прав людини та прав дитини (підрозділи 3.2.-3.3.); *порівняльний* – дозволив виокремити загальні напрями профілактичної діяльності у демократичних державах (що, у свою чергу, стало підґрунтям співставлення стану профілактичної діяльності в Україні) (розділ 2).

Емпіричну основу дослідження складають: статистичні дані щодо адміністративних та кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми; дані щодо насилля відносно дітей, цькування тощо, результати проведеного соціологічного опитування 300 респондентів [Додаток Б]. Окремі емпіричні матеріали отримані в процесі власної діяльності у підрозділах ювенальної превенції.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є однією з перших робіт, у якій системно висвітлено проблематику правового та організаційного аспектів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми та визначено напрями підвищення ефективності профілактичної діяльності з наданням низки рекомендацій з удосконалення національного законодавства, зокрема:

уперше:

– обґрунтовано розуміння запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми, як цілеспрямованої діяльності, що має державно-владний характер, метою якої є забезпечення правопорядку шляхом впливу на фактори ризику правопорушень та яка здійснюється у межах повноважень, що визначені законом (ця дефініція дозволяє визначити основними суб'єктами запобігання правопорушенням дітей органи правопорядку та органи й служби (створені державою чи органами місцевого самоврядування) у справах дітей, а також розмежувати суб'єктів запобігання правопорушенням дітей від інституцій, що залучаються до виконання окремих завдань профілактики правопорушень);

– обґрунтовано розгляд системи профілактики правопорушень дітей через виокремлення підсистем: нормативної (що являє собою сукупність юридичних норм і принципів, які регулюють суспільні відносини щодо виявлення факторів правопорушень та впливу на ці фактори з метою збереження правопорядку), інституційної (що являє собою сукупність органів публічної влади, служб та установ, які є суб'єктами профілактичної діяльності); функціональної (що становить саму діяльність суб'єктів профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми) з акцентом на трирівневості нормативної підсистеми;

– виокремлено та охарактеризовано організаційний (спрямований на нормативно-правове регулювання загальних засад профілактичної діяльності, визначення суб'єктного складу та його функцій (завдань) тощо) і тактичний

(спрямований на нормативно-правове регулювання окремих аспектів профілактичної діяльності, зокрема, проведення окремих профілактичних заходів, процесуальних дій тощо) напрями удосконалення профілактики правопорушень дітей; надано низку пропозицій з удосконалення національного законодавства у сфері запобігання правопорушенням дітей;

удосконалено:

– типологію наукового доробку щодо превентивної діяльності в соціумі за предметом безпосередньої гносеології з виокремленням наукових джерел, предметом дослідження у яких є правопорушення дітей; наукових джерел, предметом висвітлення яких є запобігання правопорушенням серед дітей; наукових джерел, предметом висвітлення яких є окремі аспекти профілактики правопорушень серед дітей (зокрема, правові та організаційні);

– методологію дослідження запобігання правопорушенням дітей з обґрунтуванням доцільності використання методологічного комплексу: принципи (об'єктивності; повноти і всебічності); методи (аналіз та синтез, абстрагування та узагальнення); підходи (історичний, системний, герменевтичний, аксіологічний, порівняльний) та з аргументуванням необхідності застосування до розв'язання проблематики профілактичної діяльності органів публічної влади квалітативного підходу (квалітативного дослідження);

– аргументацію щодо визначення Національної поліції (через іманентний профілактичний діяльності цілеспрямований характер, необхідність контролю (нагляду) за такою діяльністю та наявність відповідальності, ресурси, авторитет та координаційні можливості) як органу, на який покладається організаційна функція: організаційне забезпечення діяльності із запобігання правопорушень, які вчиняються дітьми;

дістали подальшого розвитку:

- положення щодо аналізу кримінальних та адміністративних правопорушень, які найчастіше вчиняються дітьми, з визначенням таких, що вчиняються найчастіше (у кількісному вимірі): порушення проти власності, особи, безпеки руху та громадського порядку, в сфері обігу наркотичних речовин (кримінальні правопорушення) та паління і розпивання алкоголю у заборонених місцях, порушення правил дорожнього руху, дрібне хуліганство (адміністративні правопорушення);

– обґрунтування особливостей діяльності підрозділів ювенальної превенції в умовах правового режиму воєнного стану.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення й висновки дисертації апробовано на наступних наукових заходах: XV Міжнародній науково-практичній конференції «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 22 березня 2023 року), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дотримання прав і свобод людини Національною поліцією України в умовах глобальних викликів сьогодення» (м. Одеса, 27 жовтня 2023 року).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконана в межах Цілей сталого розвитку України на період до 2030

року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 (у межах цілі «сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях»), теми наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0123U103538), теми науково-дослідної роботи факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ «Забезпечення прав і свобод особи в умовах транзитивного суспільства: сучасний вимір» (реєстраційний номер 0123U103760) та теми інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні» (реєстраційний номер 0123U103716).

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення, висновки та обґрунтовані пропозиції можуть бути використані у наступних сферах:

– *науково-дослідній* – для подальшого вивчення окремих аспектів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);

– *освітній* – в освітньому процесі при підготовці курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);

– *правозастосування* – для удосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції щодо запобігання правопорушенням, які вчиняються дітьми;

– *правотворчість* – для удосконалення національного законодавства в сфері організаційно-правових аспектів профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми.

Публікації. Основні положення, висновки, пропозиції, які висвітлені у дисертаційному дослідженні, опубліковано у 7 наукових працях, з яких 4 – статті у фахових виданнях з права, 1 – наукова стаття у періодичному виданні іноземної держави, 2 – тези доповідей.

Особистий внесок. Результати дисертації, які виносяться на захист, отримані автором особисто. Розв'язання завдань дисертаційного дослідження здійснено самостійно.

У статті, що опублікована у співавторстві, особистий внесок полягає в аналізі типології профілактичних втручань Всесвітньої організації охорони здоров'я (первинного, вторинного та третинного рівнів), узагальненні наукового доробку зарубіжних авторів щодо профілактики правопорушень, проведенні загальної характеристики порядку ведення профілактичного обліку підрозділами ювенальної превенції, які функціонують в межах Національної поліції, виокремленні правових та організаційних напрямів удосконалення превентивної діяльності з дітьми, що перебувають на профілактичному обліку Національної поліції.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (142 найменування на 15 сторінках), 4 додатків на 13 сторінках. Повний обсяг дисертації – 203 сторінки, з них основний текст – 160 сторінок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ:

наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Капуляк В.П. Застосування заходів індивідуальної профілактики суб'єктами ювенальної превенції у роботі з неповнолітніми. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №3. С. 42-46. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.3.8>

2. Капуляк В.П. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України в системі органів публічного адміністрування в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 30. С. 86-91 DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.30.10>

3. Капуляк В.П. Заходи з виявлення причин, що сприяли вчиненню правопорушень дітьми. *Вісник ЛННІ ім. Е. О. Дідоренка*. 2023. Вип. 4 (104). С. 152-162. DOI: 10.33766/2786-9156.104.152-162

4. Капуляк В.П. Превентивні поліцейські заходи у системі правових засобів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №11. С. 354-358. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/86>

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Капуляк В.П., Ковальова О.В. Профілактична робота з дітьми, які перебувають на обліку поліції. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2022. № 2 (20). С. 43-49. DOI: 10.15587/2523-4153.2022.256873

Наукові публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати:

1. Капуляк В.П. Реалізація функцій публічного адміністрування підрозділами ювенальної превенції в умовах військової агресії. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 22 березня 2023 року)*,. Одеса: ОДУВС. С. 300-302.

2. Капуляк В.П. Профілактика правопорушень у дитячому середовищі. *Дотримання прав і свобод людини Національною поліцією України в умовах глобальних викликів сьогодення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 27 жовтня 2023 року)*. Одеса: ОДУВС. С. 38-40.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті публічної презентації наукових результатів дисертації Капуляка В.П. і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Капуляка Віталія Петровича на тему: «**Правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми**».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Капуляк В.П. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Капуляка Віталія Петровича на тему: «Правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

**Головуюча на засіданні
кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Алла ПИШНА